

Katarina Popović,¹
Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

ŠESTA UNESCO-ova MEĐUNARODNA KONFERENCIJA O OBRAZOVANJU ODRASLIH (CONFINTEA VI)²

Šesta UNESCO-ova međunarodna konferencija o obrazovanju odraslih (CONFINTEA VI), planirana za maj 2009. godine i odložena zbog epidemije gripa, održana je u Brazilskom gradu Belemu od 1. do 4. decembra. Domaćin skupa bilo je Brazilsko Ministarstvo prosvete i Vlada Brazila. Učesnici konferencije bile su nacionalne delegacije država članica i delegacije država koje nisu članovi UNESCO, predstavnici agencija Ujedinjenih nacija, multilateralnih i bilateralnih agencija za saradnju, organizacija civilnog društva, privatnog sektora i odrasli učenici. CONFINTEA VI je okupila delegacije iz 155 zemalja sveta – oko 1.500 delegata.

Konferencija je imala visoke ciljeve: da pruži sveobuhvatnu platformu za prepoznavanje obrazovanja odraslih i opismenjavanja kao najvažnijih elemenata doživotnog učenja, da obezbedi integraciju obrazovanja odraslih u nacionalne i internacionalne razvojne strategije, da pruži podršku u cilju ostvarivanja saglasnosti i posvećenosti za promociju ove oblasti i prelazak sa reči na dela, da razmotri konkretne strategije i sredstva delovanja u oblasti obrazovanja odraslih i doživotnog učenja.

CONFINTEA VI je skup visokog zvaničnog nivoa – nosi oznaku međunarodne konferencije kategorije II. Visoke nacionalne delegacije, govori visokih zvaničnika i gosti visokog renomea obeležili su konferenciju. Program konferencije obuhvatao je plenarne govore visokih zvanica, prezentacije, okrugle stolove, panel diskusije, 32 radionice, izložbu učesnika sa svih kon-

¹ Dr. Katarina Popović, docentica na Odsjeku pedagogije i andragogije, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu; predsjednica Društva za obrazovanje odraslih, Beograd; koordinatorica *dvv internationala* za Srbiju i članica Upravnog odbora EAEA.

² Uz saglasnost autorice tekst je preuzet iz časopisa „Andragoške studije“, broj 1, april 2010.

tinenata itd. Naročito značaj imao je rad nekoliko centralnih konferencijskih tela (“The Steering Committee”, “The Drafting Committee” i “The Commission”).

Delegaciju Srbije na konferencije činili su: Mirjana Milanović (Ministarstvo prosvete Republike Srbije), prof. dr Snežana Medić (Filozofski fakultet, Beograd), prof. dr Miomir Despotović (Filozofski fakultet, Beograd) i doc. dr Katarina Popović (Filozofski fakultet, Beograd, Društvo za obrazovanje odraslih).

Prvog dana konferencije pozdravnim govorima učesnicima su se obratili Irina Bokova (generalna direktorica UNESCO-a) i Fernando Hadad (brazilski ministar obrazovanja). Irina Bokova je izrazila zadovoljstvo što će se Belem tokom konferencije transformisati u prestonicu obrazovanja odraslih koja je okupila predstavnike iz preko 150 zemalja na zajedničkom zadatku širenja podrške i razmene iskustva na polju obrazovanja odraslih. Obrazovanje odraslih je ključno za ostvarivanje Milenijumskih razvojnih ciljeva koji predstavljaju osnovu za smanjivanje siromaštva, unapređivanje zdravlja i zaštite čovekove sredine. Obrazovanje odraslih obezbeđuje znanja i veštine koje su neophodne da bi se donosile autonomne odluke, poboljšao kvalitet života, da bi se prilagodili promenama i aktivno učestvovali u društvenom životu. Slobodan pristup obrazovanju je tačka od koje se polazi i cilj kome se teži, a pravo na obrazovanje je dugoročno gledano katalizator opšteg ekonomskog i društvenog razvoja. Ipak, podaci govore da je broj nepismenih u svetu oko 776 miliona, od čega dve trećine čine žene, da u Evropskoj uniji ima oko 80 miliona radnika sa niskim obrazovnim kvalifikacijama i da oko 7 miliona učenika prekida obrazovanje već na osnovnoškolskom nivou. Obrazovanje odraslih može da bude odličan odgovor na probleme do kojih je dovela svetska ekonomska kriza, odnosno mogućnost da odrasli steknu nova znanja i veštine koje mogu da povećaju njihovu zapošljivost i da redukuju negativne posledice ekonomske krize naročito u socijalno deprivilegovanim i marginalizovanim grupama. Ali, sve ovo zahteva veća ulaganja, bolje rukovođenje i povezivanje sveta rada i obrazovanja. CONFINTEA VI ima za cilj da ponudi jedinstvenu platformu za inovativniju, otvoreniju i fleksibilniju politiku obrazovanja odraslih. Smanjivanje broja onih koji nisu obuhvaćeni školovanjem, promovisanje opismenjavanja žena, pozicioniranjem obrazovanja odraslih na centralno mesto u politici obrazovanja je jedini put ka pravednijoj budućnosti.

Fernando Hadad, brazilski ministar obrazovanja, naglasio je da je Brazil prva zemlja Južne hemisfere koja je domaćin CONFINTEA konferencije. Izazovi koji stoje pred nama su brojni i traže kreativne odgovore. Brazil je kao i mnoge druge zemlje snažno privržen borbi protiv nepismenosti i obe-

zbeđivanju prava svima na osnovno obrazovanje. Politička agenda, naročito u zemljama Južne hemisfere, koja može da deluje podsticajno na ukupan ekonomski razvoj, treba da je jedinstvena i zasnovana na saradnji vlada, društvenih pokreta i grupa, akademskih institucija i internacionalnih organizacija. Potrebno je da se obezbedi stabilno finansiranje, kvalifikovani nastavnici, adekvatne strategije, uz poštovanje kulturnih i jezičkih razlika kako bi se ostvarili zajednički ciljevi.

Na ceremoniji otvaranja konferencije delegatima su se obratili još i Valter Hirše (predsednik Nemačke komisije za UNESCO), Ana Julia Karepa (predsednica vlade pokrajine Para), Alpa Omar Konare (osnivač Pokreta za Sjedinjene Afričke Države), bivši predsednik Malija (1992–2002), bivši predsedavajući Afričkom unijom (2003–2008), princeza Holandije, direktor Holandske fondacije za čitanje i pisanje. Putem video linka učesnicima su se obratili: Lula da Silva (predsednik Brazila), Ban Ki Mun (generalni sekretar UN-a) i Žak Delor (predsedavajući UNESCO komisije).

U daljem toku prvog dana konferencije na plenumu su izlagali: senator Brazila Vaz de Lima (“Živeti i učiti za održivu budućnost: snaga obrazovanja odraslih”), ministri zemalja učesnica konferencije (“Rezultati na regionalnom nivou”) i regionalni delegati (“Globalni izveštaj o obrazovanju odraslih”). Tema poslepodnevne panel diskusije bila je “Inkluzija i participacija u obrazovanju odraslih”. Impuls za diskusiju bili su podaci o malom broju ugroženih odraslih koji su uključeni u neki oblik obrazovanja. Lični, društveni i institucionalni razlozi vode ka isključivanju odraslih iz seoskih sredina, manjinskih grupa, emigranata, žena i starih. Šire učešće ovih grupa u obrazovanju zahteva raznovrstan i fleksibilan pristup i strategije zasnovane na adekvatnoj proceni njihovih stvarnih potreba. Ključna pitanja su sledeća: 1. Koje mere se preduzimaju da bi se prevazišle barijere u obrazovanju odraslih? 2. Kako se mogu motivisati grupe deprivilegovanih odraslih da se uključe u obrazovanje? 3. Koji su specifični aspekti koje treba imati u vidu prilikom kreiranja obrazovne politike da bi se povećalo učešće odraslih u obrazovanju? 4. Kakva politika i koji programi zaista promovišu poboljšanje položaja žena putem obrazovanja?

Drugog dana konferencije u prepodnevnom delu organizovana su dva paralelna okrugla stola. Panelisti na prvom okruglom stolu na temu “Politike i upravljanje obrazovanjem odraslih” bili su Franka Aleksis-Bernadine (ministar obrazovanja Grenade), Hasan Mneimne (ministar obrazovanja Libana), Beki Ndjoze-Ojo (zamenik ministra obrazovanja Nambije), Jakub Starrek (direktor Odeljenja za obrazovanje odraslih Ministarstva za obrazovanje Češke Republike), Silvi Braten (savetnik ministra obrazovanja Norveške) i Ela Julaelavati (direktor za komunalno obrazovanje Indoneziji). Okrugli sto

je tematski bio orijentisan na probleme stvaranja adekvatnih uslova za realizaciju koncepcije doživotnog učenja i u tom smislu stvaranja sistema obrazovanja u kome je obrazovanje odraslih integrisano na sveobuhvatan i koordiniran način. Sve ovo, naravno, traži takvu politiku i strategiju obrazovanja odraslih u kojima su one podržane na nacionalnom nivou. Zato vlade pojedinih zemalja treba da uključe obrazovanje odraslih u svoje razvojne programe jer su u ovom segmentu obrazovanja ključni koordinacija, horizontalna i vertikalna integracija, razvijena infrastruktura koja omogućava fleksibilno kretanje, saradnju različitih partnera. Okrugli sto je bio fokusirana na politiku i upravljanje u oblasti obrazovanja odraslih. Razmatrana su sledeća pitanja: 1. Koje su osnove politike obrazovanja koja obezbeđuje dostupnost obrazovanja na svim nivoima i u svim uslovima? 2. Koje strategije omogućavaju razvijanje holističkog i integrativnog pristupa obrazovanju odraslih? 3. Koje se aktivnosti mogu preduzeti da bi se obezbedio razvoj i jačanje neformalnog obrazovanja i njegova integracija u opšti nacionalni okvir? 4. Koje strategije upravljanja mogu da ojačaju povezivanje sa različitim partnerima (vladinim telima, privatnim sektorom, NVO) u oblasti obrazovanja odraslih?

U okviru drugog okruglog stola na temu "Finansiranje obrazovanja odraslih" panelisti su bili Al Mahmoud (ministar obrazovanja Katara), Hazar Kan Bijarani (ministar obrazovanja Pakistana), Diana Serafini (zamenica ministra obrazovanja Paragvaja), Alis Tiedrebeogo (direktorica Fonda za opismenjavanje i neformalno obrazovanje), bivši ministar obrazovanja Burkine Faso, Mariano Jabonero (direktor Organizacije Latinsko-Američkih zemalja - OEI), Diter Timerman (ekspert Komisije za finansiranje doživotnog učenja, Nemačka). U okviru drugog okruglog stola pošlo se od stalno prisutnog problema nedovoljnog finansiranja sektora obrazovanja odraslih. Iako je u završnom dokumentu CONFINTEA V naglašena strateška važnost unapređivanja modela finansiranja obrazovanja odraslih regionalni izveštaji svedoče da je i dalje prisutan nizak nivo investiranja u ovaj sektor. U svetlu aktuelne finansijske krize problem finansiranja u oblasti obrazovanja odraslih postaje naročito aktuelan, posebno u funkciji zaštite najranjivijih i marginalizovanih. U okviru okruglog stola diskutovano je o sledećim pitanjima: 1. Koja je cena, s jedne, a kakva je dobit od obrazovanja odraslih, s druge strane, kao i koje strategije mogu da podstaknu veće investiranje u uslovima globalne finansijske krize? 2. Inovativni mehanizmi finansiranja i poticanja obrazovanja odraslih. 3. Na koji način članice UNESCO-a mogu da povećaju finansiranje obrazovanja odraslih od strane privatnog, civilnog sektora i samih odraslih učenika?; 4. Na koji način internacionalni partneri mogu da ojačaju obrazovanje odraslih?

U poslepodnevnom delu drugog dana konferencije organizovane su sednice UNESCO-ove komisije, a za ostale učesnike paralelne radionice. Istovremeno je zasedala Komisija za izradu završnih preporuka konferencije.

Teme paralelnih radionica bile su sledeće:

- *Demokratska saradnja u globalnom društvu – inovativni i saradnički pristup globalnim izazovima ekonomske krize i klimatskih promena* (organizator: Association for World Education). Cilj radionice je bio da akcentira značaj upotrebe inovativnih i saradničkih pristupa u obrazovanju odraslih i potrebu da se obezbedi veća efikasnost i transparentnost upravljanja obrazovanjem odraslih na svim nivoima (saopštenja: Vera Fransi, USA, Ana Maria Pinta Baros, Brazil, Jorn B. Nielsen, Nemačka, Rek Šulc, Nemačka).
- *Obrazovanje za održivo društvo i globalnu odgovornost* (organizator: International Journey on Environmental Education and the Food and Agriculture Organization). Na radionici se diskutovalo o ulozi vlada u oblasti obrazovanja odraslih za zaštitu i očuvanje životne sredine i o nekim mogućim pristupima u ovoj oblasti (saopštenja: Markos Sorentino, Marta Benavides, Lavinia Gasperini, FAO, Kristian Parente, WAN).
- *Finansijska i ekonomska kriza – posledice na tržištu rada i mere njihovog ublažavanja: izazovi za obrazovanje odraslih u uslovima stalnih promena u svetu rada* (organizator: InWent, Nemačka; UNESCO-UNEVOC). Na radionici su razmatrane posledice globalne ekonomske krize na svet rada i strategije rešavanja problema nezaposlenosti i siromaštva (saopštenja: Suda Pila, India, Hovard Pedersen, Nemačka, Alberto Borges Araujo, Brazil, Vesam Tabet, Egipat).
- *Karijerni razvoj: veza između obrazovanja odraslih i ekonomskog razvoja* (organizator: United States Department of Education/ OREALC-CEPAL). Fokus radionice je bila veza između obrazovanja odraslih i ekonomije, posebno posledice niskog nivoa obrazovanja (saopštenja: Šeri Kinan, US, Jorg Sekeira, OREALC, Džudi Alampres, US, Izrael Mendoza, US, Rodrigo Martínez, CEPAL).
- *Kvalitetno obrazovanje, jednakost i održivi razvoj: holistička vizija UNESCO-a 2008–2009.* (organizator: UNESCO - Sektor za obrazovanje). Cilj radionice je bio da se razvije svest o sinergiji održivog razvoja, inkluzije odraslih u obrazovanje i sektora visokog obrazovanja (saopštenja: Anders Falk, UIL, Gugulethu Thenjive, Severna Afrika).

- *Kultura čitanja i sredina koja podstiče opismenjavanje mladih i odraslih: perspektiva doživotnog učenja* (organizator: Ministarstvo za obrazovanje Brazila). Na radionici je diskutovano o politici i praksi promovisanja čitalačkih navika i kulture čitanja kao sredstva podizanja nivoa pismenosti i osposobljavanja odraslih da integrišu novostečene kompetencije u svakodnevne aktivnosti (saopštenja: eksperti iz Brazila i drugih zemalja).
- *Obrazovanje, pol i siromaštvo* (organizator: Network of Popular Education among Women in Latin America and the Caribbean). Fokus radionice je bilo pitanje kako da se postignu bolji rezultati u oblasti obrazovanja žena u cilju smanjivanja siromaštva i socijalne isključenosti (saopštenja: Sergio Hadad, Brazil, Maria Cristina Chavez, Kolumbija, Malini Gose, Indija).
- *Politika i upravljanje obrazovanjem odraslih* (organizator: Ministarstvo za obrazovanje, sport i nauku i tehnologiju Japana). Na radionici je diskutovano o institucionalnom okviru i sistematskom učenju u društvenim centrima za učenje u kontekstu doživotnog obrazovanja (saopštenja: Hiroši Kamijo, Japan), Takaki Ivasa, Japan, Uve Gartenšleger, Nemačka, Srisavang Leovarin, Tajland, Čiharu Kavakami, NFUAJ, Takafumi Mijake, Japan, Rej Koarai, Japan).
- *Saradnja privatnog i javnog sektora u oblasti obrazovanja odraslih* (organizator: UNESCO - Sektor za obrazovanje). Cilj radionice je bio da se okupe zajedno privatni sektor i vladini predstavnici oko zajedničkog cilja pružanja podrške obrazovanju odraslih i pružanju pomoći u razvijanju efikasnih modela diseminacije programa obrazovanja odraslih (saopštenja: delegati iz zemalja članica UNESCO).
- *Finansiranje obrazovanja odraslih u funkciji razvoja* (organizator: dvv International, Nemačka, i International Council for Adult Education). Na radionici se diskutovalo o strategijama povećanja nacionalnih i internacionalnih ulaganja u obrazovanje odraslih putem saradnje sa EFA u okviru agende CONFINTEA (saopštenja: Dieter Timmerman, Alison Vaskonselos, UIS, Žan-Mari Kataria, ADEA, Arne Kristian Larsen, NORAD, Dejvid Arčer, ActionAid).
- *Inovativna internacionalna saradnja u oblasti obrazovanja odraslih* (organizator: Ministarstvo za obrazovanje Španije, Odeljenje za opismenjavanje i obrazovanje odraslih, Kapa Verde). Cilj radionice je bio da se sagledaju tradicionalne forme saradnje u odnosu na nova iskustva odnosa Sever – Jug – Jug i mreža saradnje u latinoameri-

čkom regionu (saopštenja: Lukas Lopez, ECCA, Enkarna Kuenka, Španija).

- *Saradnja sa drugima u cilju obnavljanja vizije obrazovanja odraslih* (organizator: African Platform for Adult Education, Asian South Pacific Bureau of Adult Education (ASPBAE). Fokus je bio na identifikovanju i razmatranju ključnih pitanja saradnje na primeru partnerstva vladinog i civilnog sektora u Africi i Aziji (saopštenja: Guguletu Ndebele, Severna Afrika, Saloni Sing, Nepal, Mahamad Čeik Diara, Mali).
- *Jačanje internacionalne saradnje u oblasti obrazovanja odraslih* (organizator: Centro de Cooperación Regional para la Educación de Adultos en América Latina y el Caribe) Na radionici su predstavljeni regionalni programi podrške razvoja politike obrazovanja odraslih (saopštenja: Mercedes Kalderon, Ernesto Rodríguez, Hugo Zelman, Mercedes Ruiz, Iliana Seda, CREFAL).
- *Savladavanje prepreka u saradnji u oblasti obrazovanja odraslih – neophodan uslov da bi se ostvarilo pravo na obrazovanje* (organizator: Institute for Cooperation in Adult Education Canada). Na radionici su predstavljeni rezultati istraživanja prepreka u uključivanju odraslih u obrazovanje, načina da se prepreke savladaju putem saradnje istraživača i odraslih uključenih u programe obrazovanja (saopštenja: Daniel Baril, Normand Levesku, Bernie Bradi, Jan Eldred).
- *EFA za zatvorenike – iskustvo obrazovanja u zatvoru* (organizator: National Institute for Adult Education in Mexico, International Pedagogical Studies Centre of France for the EU's EUROsociAL Education Programme). Fokus radionice je bio način kako da se ojačaju naponi nacionalnih vlada u oblasti obrazovanja zatvorenika i predstavljanje iskustava 11 zemalja Latinske Amerike u ovoj oblasti (saopštenja: Maria G. Alkaraz, Mark de Mejer).
- *Učenje odraslih i emigranti* (organizator: International Council for Adult Education, National Institute of Adult Continuing Education, UK). Na radionici je razmatran problem obrazovanja sve većeg broja emigranata, primeri strategija koje su se pokazale uspešnim u obezbeđivanju prava svih na obrazovanje, priznavanja prethodno stečenog obrazovanja, jačanja veza između porodica i zajednice (saopštenja: Maria Angela C. Cilalba, Banakar Diop Buba, Džoj Samuel, Su Vejdington, Matilda Gruenejdž Moneti).

Trećeg dana konferencije u plenarnom delu izlagao je Khunjing Kasama Varavarn (bivši stalni sekretar Ministarstva obrazovanja Tajlanda), na temu “Prema doživotnom učenju”. Organizovana su dva okrugla stola, sa sledećim temama: “Pismenost kao ključna kompetencija za doživotno učenje” i “Obezbeđivanje kvaliteta obrazovanja odraslih i praćenje i evaluacija postignuća”.

Na trećem okruglom stolu sa temom “Pismenost kao ključna kompetencija za doživotno učenje” izlagači su bili: Sarvar Husaini (zamenik ministra obrazovanja Avganistana), Figueredo Lazaro (zamenik ministra za obrazovanje Brazila), Enver Surti (zamenik ministra za obrazovanje Južne Afrike), Rafat Radvan (prvi sekretar ministra za obrazovanje Egipta), Sonia Dubourg-Lavrof (direktorica Centralne administracije ministarstva za obrazovanje Francuske), Elizabet Džejn Eldred (član Nacionalne komisije Francuske pri UNESCO-u). Na okruglom stolu je ukazano na činjenicu da se savremeno društvo suočava sa velikim izazovima koji su posledica naglih ekonomskih promena sa kojima može da se nosi jedino osnaživanjem i jačanjem kompetencija, znanja i veština neophodnih za život i rad. Pismenost je jedna od ključnih kompetencija koja je neophodna da bi se nosili sa složenim zahtevima savremenog života i aktivno učestvovali u društvenom životu na lokalnom, nacionalnom i internacionalnom nivou. Pismenost je srž osnovnog obrazovanja i osnova bez koje nema doživotnog učenja i obrazovanja. Pismenost je imperativ sa etičke, demokratske i razvojne tačke gledišta – neophodno je da se obezbedi da svako dete, žena i muškarac imaju jednake mogućnosti da se opismene. Ipak, procenjuje se da u svetu ima oko 774 miliona nepismenih odraslih, od kojih dve trećine čine žene. I pored svesti o koristi koju društvo ima od opismenjavanja odraslih, pismenost je najzanezareniji od šest Dakarskih ciljeva. Na okruglom stolu je diskutovano o jezičkoj i matematičkoj pismenosti kao bazi daljeg obrazovanja. Otvorena su sledeća pitanja: 1. Kako se menjao koncept pismenosti? 2. Kakva je perspektiva integracije pismenosti u okvire koncepta doživotnog obrazovanja? 3. Kako opismenjavanje može da postane deo razvojnih strategija? Koje strategije preduzimaju pojedine države da bi obezbedile opismenjavanje socijalno deprivilegovanih grupa? 4. Na koji način CONFINTEA VI, EFA, UNLD i LIFE mogu da povećaju napore koji se ulažu na nacionalnom i internacionalnom nivou?

Na četvrtom okruglom stolu sa temom “Obezbeđivanje kvaliteta obrazovanja odraslih i praćenje i evaluacija postignuća” diskutovali su: Ahmed Akhšišine (ministar za obrazovanje Maroka), Oktavio Tavares (ministar za obrazovanje Filipina), Isabel Infante (koordinator za obrazovanje odraslih pri Ministarstvu za obrazovanje Čilea), Jan Rejc Jorgensen (savetnik pri Mi-

nistarstvu za obrazovanje Nemačke), Brenda Dan-Mesier (pomoćnik sekretara za pozivno i obrazovanje odraslih USA). Visok kvalitet obrazovanja je neophodan na svim nivoima, pa i na nivou obrazovanja odraslih. Obrazovanje odraslih treba da se realizuje u uslovima koji su otvoreni za veoma heterogenu populaciju. Sadržaj i metode obrazovanja moraju biti tako osmišljeni da pruže polaznicima znanja, veštine i kompetencije neophodne za život u složenom društvu, da jačaju samopoštovanje i ponos na vlastitu kulturu.

Program koji je inkluzivan, zasnovan na aktivnom učešću polaznika, uzima u obzir njihove potrebe i mogućnosti. Stečena znanja moraju biti primenljiva i korisna u svakodnevnom životu, na radnom mestu. Ipak, podaci govore o nepostojanju efikasnih sredstava da se postignu ovi ciljevi. Priznavanje prethodno stečenog obrazovanja, može biti efikasno sredstvo podsticanja daljeg obrazovanja i pokazatelj poštovanja prava na jednak tretman svih. Iako su nastavnici ključ uspeha u obrazovanju odraslih u mnogim zemljama oni nisu pripremljeni niti obučeni da rade u sektoru obrazovanja odraslih. Postoji potreba da nastavnici dobiju ciljanu obuku na odgovarajućem nivou obrazovanja i prema njihovom profesionalnom statusu. Obezbeđivanje kvaliteta u oblasti obrazovanja odraslih moguće je samo na solidnoj osnovi interdisciplinarnih istraživanja koja dalje moraju biti pomognuta razvijenim mehanizmima sakupljanja, analize i diseminacije podataka i primera dobre prakse. Sve ove informacije treba učiniti dostupnim politici obrazovanja koja se na njima mora zasnivati. Na okruglom stolu otvorena su sledeća pitanja: 1. Koji su najbolji načini da se dođe do dobrih standarda i indikatora kvaliteta u oblasti obrazovanja odraslih? 2. Na koji način se mogu prikupiti podaci o efikasnosti programa za obrazovanje odraslih? 3. Koje mere mogu da pomognu u osiguravanju kvaliteta pripreme profesionalaca za rad u oblasti obrazovanja odraslih? Na koji način su univerziteti uključeni u ovaj proces? 4. Koje podatke prikupljaju pojedine zemlje o obrazovanju odraslih da bi obezbedile kvalitet i usmerile politiku obrazovanja?

Kao i drugog dana, u poslepodnevnom delu trećeg dana konferencije organizovane su sednice UNESCO-ove komisije, a za ostale učesnike paralelne radionice. Istovremeno je zasedala Komisija za izradu završnih preporuka konferencije. Teme paralelnih radionica bile su sledeće:

- *Prepoznavanje i priznavanje neformalnog obrazovanja* (organizator: European Association for the Education of Adults, National Institute for Lifelong Education, Koreja). Učesnici su upoznati sa Academic Credit Bank and Lifelong Learning Account Systems koji je organizovan u Koreji i okviru nacionalnih politika obrazovanja evropskih

- zemalja koje uvažavaju neformalno i informalno obrazovanje (saopštenja: Ein-Son Baik, Eva-Inkera Sirelius).
- *Glas onih koji uče* (organizator: National Institute of Adult Continuing Education, England and Wales, Scottish Adult Learning Partnership). Diskutovano je o značaju podsticanja zainteresovanih odraslih da daju svoje predloge o sistemu obrazovanja odraslih, razmenom primera dobre prakse i načina da se čuje glas onih koji uče (saopštenja: Su Neilson, Jan Helga Svendsen, Elen Stavlund, En Vinerier, Nadja Baragiola, Peter Lavender, Fiona Boučer, Džon Gejts, Kris Fergrejev, Vinifred Hignel, Magdalena Motsi, Alemejeh Heili Gebre).
 - *Saradnja u Južnoj hemisferi u oblasti učenja i obrazovanja odraslih* (organizator: AlfaSol, l'Établissement Qatara-Mauritanien pour le Développement Social, Qatar Foundation). Razmatrani su efekti ALE projekata i pitanje na koji način ALE može da pomogne ostvarivanje građanskih i ljudskih prava (saopštenja: Regina Celia Esteves de Sikueira, Maria Helena Pinheiro Bonfim, Fiip Bandeira Pakuete).
 - *Razmatranje odgovornosti za obrazovanje odraslih* (organizator: Asian South Pacific Association for Basic and Adult Education, International Council for Adult Education). Diskutovalo se o pitanju odgovornosti u politici i rukovođenju, naročito iskustva Azije, Južnog Pacifika i Afrike, rasvetljeni su i mehanizmi preuzimanja odgovornosti na polju neformalnog obrazovanja, odnos uloženih finansijskih sredstava i ostvarenih rezultata (saopštenja: Malini Gose, Rene Raja and Boaz Varuku).
 - *Razmena iskustava opismenjavanja odraslih u različitim državama* (organizator: UNESCO – UIL, UNLD). Cilj radionice je bio razmena iskustava različitih država u oblasti opismenjavanja i prevazilaženja problema na ovom polju, razmena ideja o najboljim strategijama da se iskoriste internacionalne preporuke kao što su UNLD Strateški okvir i LIFE vizija u rešavanju problema na nacionalnom nivou (saopštenja: El Habib Nadir, Moroko, Ehsanur Rahman, Bangladeš,, Meisa Diop, Senegal, Ulrike Henmen, Margaret Sač, Izrael).
 - *Intergeneracijska pismenost i učenje: promovisanje ranog razvoja i obrazovanja za roditeljstvo* (organizator: UNESCO Regional Bureau of Education in Africa, Association for the Development of African Education). Akcentovano je intergeneracijsko učenje u kontekstu porodice u afričkim zemljama u cilju razvijanja strategija koje obezbeđuju bolju implementaciju različitih programa (saopštenja: Koumba

Boli ADEA, Rokeja Dievara, UNESCO/ADEA, Bineto Rasoul Av Sal, Senegal, Salum R. Mnjagila, Tanzanija).

- *Praćenje i evaluacija pismenosti i programa za opismenjavanje* (organizator: Open Society Foundation). Na radionici su predstavljena dva modela opismenjavanja u zemljama Južnog Pacifika i Afrike i mogućnosti njihove primene u drugim regionima (saopštenja: Dejvid Arčer, Ema Pirs, Rene Raja, Maria J. Kejsenti, Luis Najt).
- *Primeri dobre prakse u oblasti praćenja i evaluacije efekata učenja* (organizator: UNESCO EFA Unit, UNESCO Brasilia Office & Ministry of Education of Brazil). Na radionici su preispitani primeri dobre prakse u oblasti praćenja i evaluacije efekata učenja u zemljama E-9 (Bangladeš, Brazil, Kina, Egipat, Indija, Indonezija, Meksiko, Nigerija i Pakistan) (saopštenja: Fernando Almeida, PUCSP, Karlos Beilšovski, MEC, Regina Festa, UNESCO).
- *Dilema onih koji donose odluke: koliko je važno opismenjavanje odraslih u okviru opšte politike obrazovanja?* (organizator: Norveška). Razmatrano je koliko opismenjavanje i obrazovanje odraslih može da pomogne u ostvarivanju EFA i MDG ciljeva (saopštenja: Dagubati Purandesvari, Indija, Figueiredo Lazaro, Brazi), Sara Rajt, USAID, Koumba Boli-Bari, Burkina Faso).
- *Inkluzija domorodačkih etničkih grupa u obrazovanju* (organizator: National Institute for Adult Education in Mexico, Ministry of Education of Brazil). Analizirane su regionalne studije slučaja u cilju izrade preporuka nacionalnim vladama kako da mobilišu zainteresovane da u većem stepenu učestvuju u opismenjavanju domorodačkih etničkih grupa (saopštenja: Gersen Luciano, Brazi, Ursula Klesing, DVV, Luz Maria Kastro, INEA).
- *Učenje na maternjem jeziku i obrazovanje odraslih* (organizator: SIL International, Asia-Pacific Programme of Education for All – UNESCO Bangkok Office/Ministry of Education of Bolivia). Diskutovano je o problemima upotrebe lokalnih jezika u obrazovanju odraslih i izazovima koji u tom smislu stoje pred ALE u pogledu poštovanja jezičkih razlika (saopštenja: Kimo Kosenen, SIL International, Rudi Klas, SIL International, Clinton Robinson, Hasana Ali-dou, UIL, Miriam Krestian, Brazil, Dato Ahamad bin Sipon, SE-AMEO).
- *Promovisanje učenja i obrazovanja odraslih* (organizator: European Association for the Education of Adult). U fokusu diskusije bila je saradnja institucija, pojedinaca, političkog i ekonomskog sektora u

okviru ALE i analiza primera dobre prakse sa ciljem da se razviju nove ideje primenljive u zemljama koje planiraju da organizuju „Nedelju obrazovanja odraslih“ (saopštenja: Katarina Popovic, EAEA).

- *Primeri dobre prakse – programi opismenjavanja odraslih – Focus on E9* (organizator: UNESCO EFA Unit, UNESCO Brasilia Office, Ministry of Education of Brazil). Preispitani su primeri dobre prakse u E-9 zemljama u oblasti opismenjavanja odraslih (saopštenja: delegate zemalja članica UNESCO).
- *Praćenje i evaluacija pismenosti* (organizator: Organization of Ibero American State). Na radionici su analizirani različiti načini razvijanja strategija za smanjivanje nepismenosti (saopštenja: Paz Bareiro, MEC), Rodolfo Elías, OEI, Cezar Guadalupe, UIS, Dan Vagner, Pensilvanija).
- *Nacionalni okviri kvalifikacija i obrazovanje odraslih* (organizator: European Training Foundation). Na radionici je razmatrano pitanje na koji način nacionalni okviri kvalifikacija mogu da obezbede veće rezultate na polju obrazovanja odraslih i analizirana aktuelna reforma u Tanzaniji, Turskoj u Južnoj Africi (saopštenja: Džejms Kivi, Severna Afrika, Mohamed Čarfedine, Tanzanija).
- *Mogućnosti praćenja efekata CONFINTEA VI: različite perspektive* (organizator: African Platform for Adult Education). Na radionici je predstavljen mehanizam praćenja efekata CONFINTEA u afričkim zemljama, u Burkina Faso, Maliju i Senegal (saopštenja: Sara Longve, FEMNET, Martijn Marijn, ICCO, Diabi Mousa, Mali, Fredrik Huebler, UNESCO Institut za statistiku).

Četvrtog dana konferencije u prepodnevnom delu organizovana je plenarna sesija na kojoj se učesnicima obratio Paul Belanger, predsednik Međunarodnog saveta za obrazovanje odraslih i predsedavajući CONFINTEA V (Kanada) sa temom “Sa reči na dela”. Također, organizovan je peti okrugli sto sa temom “Korak napred”. Učesnici okruglog stola bili su: Radovan Fučić (minister za nauku, obrazovanje i sport Hrvatske), Rozalia Kama-Niamajoua ministrica za obrazovanje Konga), Noura Bin Abdullah Alfaiz (zamenik ministra za obrazovanje Saudijske Arabije), Silvia C. Rojas (zamenik ministra za obrazovanje Bolivije), Guodong Ksie (zamenik predsednika Društva za obrazovanje odraslih Kine), Fabian Leger (savetnik za obrazovanje Švajcarske agencije za razvoj i saradnju), Patrik Verkuin (ekonomski savetnik OECD), Mahamad Čeik Diara (koordinator Afričke platforme za obrazovanje odraslih i predstavnici UNESCO-a. CONFINTEA V održana 1997. godine prepoznala

je obrazovanje odraslih kao osnovni element koncepta doživotnog obrazovanja, kao ključ uspešnosti društva koje uči, koje je posvećeno društvenoj pravdi i opštem dobru za sve. Ali, kako su GRALE, kao i ostale pripremne konferencije pokazale, mnoge zemlje i dalje ignorišu ova saznanja. Značaj obrazovanja odraslih prepoznao je uglavnom samo sektor obrazovanja i uglavnom se identifikuje sa opismenjavanjem, a potencijal koji pruža obrazovanje odraslih u rešavanju razvojnih problema ostao je neiskorišćen. Pitanje je da li smo se uopšte pomerili sa početne tačke u obrazovanju odraslih. CONFINTEA VI je prilika da se pređe sa reči na dela. Okrugli sto je imao za cilj da se skiciraju aktivnosti kao put u obrazovanju odraslih. Pažnja je bila usmerena na tri polja: finansiranje obrazovanja odraslih, implementacija politike u praksi i praćenje i evaluacija progressa. Otvorena su sledeća pitanja: 1. Na koji način članice UNESCO-a podržavaju obrazovanje odraslih u svojim političkim i finansijskim planovima? 2. Koje su mere efikasne da bi se obezbedilo upravljanje i finansiranje obrazovanja odraslih? 3. Na koji način zemlje članice UNESCO-a prate napredak u obrazovanju odraslih na nacionalnom, regionalnom i internacionalnom nivou? 4. Koje mere praćenja se mogu upotrebiti?

U završnom delu konferencije prezentovan je Belemski okvir za akciju, a završnu reč delegatima su uputili: Ana Julia Karepa (guverner Pare), Davidson Hepburn (predsedavajući Generalne konferencije UNESCO-a), Fernando Hadad (ministar obrazovanja Brazila) i predsedavajući CONFINTEA VI. Glavni ishod konferencije jeste "Belemski okvir za akciju" kojim se jednoglasno pozivaju sve vlade da što pre, urgentno, stave "na dnevni red" obrazovanje i učenje odraslih i da povećaju napore na dostizanju već postavljenih ciljeva u ovoj oblasti, naročito onih koji su definisani u "Obrazovanju za sve" i „Milenijumskim ciljevima razvoja“. Obrazovanje i učenje odraslih u ovom dokumentu posmatraju se u kontekstu celoživotnog učenja, naglašava se da ono obuhvata sve forme, tipove i najrazličitije sadržaje učenja i uključuje sva starosna doba, da obrazovanje i učenje odraslih imaju ključnu ulogu u suočavanju sa izazovima savremenog sveta – ekonomskim, političkim i socijalnim, da ukazuje na značaj pismenosti i nužnost da se pojačaju napori da se smanji broj nepismenih i funkcionalno nepismenih, kao početni korak u osnaživanju pojedinaca i ostvarivanju prava na obrazovanje, ali i drugih prava. "Belemski okvir za akciju" sadrži i niz vrlo konkretnih preporuka o tome kako se ovi ciljevi mogu ostvariti, a ove preporuke su svrstane u nekoliko kategorija – Politika, Upravljanje, Finansiranje, Participacije, Inkluzija, Jednakost, Kvalitet i Monitoring ostvarenja ciljeva postavljenih u ovom dokumentu. Skoro svi ciljevi i preporuke iz "Belemskog okvira za akciju" relevantni su i za Srbiju i daju korisne sugestije o mogućim daljim pravcima razvoja i reforme obrazovanja odraslih u Srbiji. Delegacija Srbije je, kao i na

pripremnoj regionalnoj konferenciji za Evropu i Ameriku u Budimpešti u decembru 2008. i ovde imala značajnu ulogu – učešćem u radnim telima konferencije ("The Drafting Committee" – Katarina Popović i "The Commission" – Snežana Medić), radionicama, okruglim stolovima, u formalnim i neformalnim razmenama.